Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Lausuntopyyntö 07.11.2023

Asiantuntijalausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi eräiden kansaneläkeindeksiin ja elinkustannusindeksiin sidottujen etuuksien ja rahamäärien indeksitarkistuksista vuosina 2024-2027 ja siihen liittyviksi laeiksi sekä lapsilisälain 7 §:n muuttamisesta

Suomen opiskelijakuntien liitto - SAMOK ry kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi eräiden kansaneläkeindeksiin ja elinkustannusindeksiin sidottujen etuuksien ja rahamäärien indeksitarkistuksista vuosina 2024–2027 ja siihen liittyviksi laeiksi sekä lapsilisälain 7 §:n muuttamisesta, ja lausuu kunnioittaen seuraavaa.

Yleisesti lakiesityksestä

SAMOK on pettynyt hallituksen esityksen valmisteluprosessiin, jossa vaikutusarviota ei ole tehty ennen lakiesitystä. Vaikutusarviossa olisi keskeistä ottaa huomioon samaan saajaryhmään suoraan tai välillisesti kohdistuvat lakiesitykset, kuten esimerkiksi tässä lakiesityksessä esitetyt muutokset ja niiden suhtautuminen yleiseen asumistukeen kohdistuviin lakiesityksiin sekä opintotukilakiin kohdistuviin esityksiin. SAMOK arvioi yhteisvaikutusten olevan opiskelijan toimeentulon kannalta huolestuttavan suuret.

SAMOK huomauttaa, että lakiesityksessä esitetyt ehdotukset osuvat useampaan eri opiskelijaryhmään ammattikorkeakouluopiskelijoissa, sillä opintotuen ja asumistuen rinnalla myös muita lakiesityksessä mainittuja etuuksia, kuten esimerkiksi aikuiskoulutustukea, sairauspäivärahaa ja työttömyyspäivärahaa käytetään opintojen edistämisen aikaisena toimeentulona. Lyhyen lausuntoajan vuoksi SAMOK keskittyy lausunnossaan opintotukeen ja asumistukeen kohdistuviin esityksiin.

Opintotuen indeksitarkistuksesta luopuminen vuosille 2024-2027

Kansaneläkelaitoksen arvion mukaan opintorahan ostovoima on heikentynyt viimeisen viiden vuoden aikana 160 eurolla. Puolet ammattikorkeakouluopiskelijoista kertoi Eurostudent VIII -tutkimuksessa kokevansa taloudellisia vaikeuksia. Vuonna 2022 yksinasuvan alle 45-vuotiaan naisen kohtuullisten kustannusten viitebudjetti oli koko

Suomen opiskelijakuntien liitto – SAMOK
Finlands studerandekårers förbund
National Union of Students in Finnish Universities of Applied Sciences

Lapinrinne 2 | 00180 HELSINKI
www.samok.fi | Y-tunnus: 1056678-8

Suomessa keskimäärin 1 459 euroa. Opintotuki ei kykene saavuttamaan viitebudjettia hallituksen esittämän opintolainan valtiontakauksen nostamisenkaan kera.

Opintotuen indeksijäädytys heikentäisi opiskelijoiden ostovoimaa enimmillään jopa 31,70 eurolla tukikuukautta kohden vuonna 2027. Opiskelijalle tämä tarkoittaa lähes 300 euron leikkausta opintorahaan vuositasolla, mikäli opintorahaa hyödynnetään yhdeksän kuukauden ajalta.

SAMOK ei pidä opintotuen indeksitarkistuksista luopumista vuosille 2024-2027 kannatettavana, sillä juuri opintotuen irrottaminen indekseistä on laskenut opintorahan ostovoimaa pitkällä aikavälillä. Opintotuen sitominen indeksiin on yksi parhaista keinoista parantaa opintotuen ostovoimaa elinkustannusten kasvaessa.

SAMOK näkee, että opintotuen rahamuotoisen etuuden heikentäminen indeksitarkistuksista luopumalla heikentää opiskelijoiden keskittymistä pääasialliseen työhönsä, eli opiskeluun. Eurostudent VIII -tutkimuksen mukaan opiskelijoiden työhön käytetty aika on lisääntynyt vuodesta 2019 jo 1,7 viikkotyötunnilla ja opintoihin käytetty aika vähentynyt 2,6 viikkotyötunnilla. Valtiontalouden kannalta on kannattavampaa mahdollistaa opiskelijan tavoiteajassa valmistuminen riittävillä työelämävalmiuksilla ja kokoaikaiseen työelämään siirtyminen opintojen pitkittymisen ja osa-aikatyöskentelyn sijaan.

Kannamme huolta opintotuen rahamuotoisten etuuksiin kohdistuvien heikennysten vaikutuksista työkykyyn valmistumisen jälkeen. Tällä hetkellä 32 % työkyvyttömyyseläkkeistä perustuu mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöihin (Eläketurvakeskus). Korkeakouluopiskelijoiden terveys- ja hyvinvointitutkimuksen (KOTT 2021) mukaan yksi opiskelijoiden merkittävämpiä mielen hyvinvointia heikentäviä tekijöitä oli huoli omasta toimeentulosta.

Yleisen asumistuen indeksitarkistuksesta luopuminen vuosille 2024-2027

SAMOK näkee hallituksen esityksen yleisen asumistuen indeksitarkistusten keskeyttämisen vuosille 2024-2024 kohtuuttomana. Hallitus arvioi opintorahan ja yleisen asumistuen indeksitarkistusten keskeyttämisen tuovan opiskelijalle 82,93 euron menetyksen toimeentulossa pitkällä aikavälillä.
Samaan aikaan asumistuen lakiuudistuksen myötä opiskelijat menettävät keskimäärin 76 euroa ruokakuntaa kohden kuukaudessa . Tämä opiskelijoiden toimeentuloa vuositasolla keskimäärin 912 euroa. SAMOK näkee, että yleisen asumistuen indeksijäädytyksiä tehdessä hallituksen tulisi kyetä arvioimaan asumistukeen kohdistuvan leikkauksen ja indeksijäädytyksen yhteisvaikutuksia.

Muita huomioita

SAMOK on huolissaan erityisesti niistä opiskelijoista, joiden opiskelukyky on heikentynyt ja joiden opintolainan maksukyky valmistumisen jälkeen muita matalampi esimerkiksi alan matalamman mediaanipalkan vuoksi. Pidämme kohtuuttomana, että opiskelijoihin kohdistetaan leikkauksia usean eri rahamuotoisen etuuden kautta.

SAMOK huomauttaa, ettei opintolainan valtiontakauksen kasvattaminen jätä opiskelijalle muutamaa kymmentä euroa enempää ylimääräistä tukea, kun huomioidaan muiden lakiesitysten vaikutukset opiskelijan toimeentuloon vuosien 2024-2027 aikana. Jotta opiskelijan sosiaaliturva nähtäisiin vahvemmin yhtenä kokonaisuutena, tulisi opintotukeen liittyvä valmistelu siirtää opetus- ja kulttuuriministeriöstä sosiaali- ja terveysministeriön alaisuuteen.

Helsingissä 13.11.2023

Joonas Soukkio
Puheenjohtaja

Vellu Taskila
Toiminnanjohtaja

Lisätietoja:

Erica Alaluusua
Sosiaalipolitiikan asiantuntija
erica.alaluusua@samok.fi
044-9714673